

PRILOZI PROUČAVANJU NOVCA NIKOLE III. ZRINSKOG

U radu se daje kratki životopis Nikole III. Zrinskog, jednog od rijetkih hrvatskih velikaša koji je dobio pravo kovanja vlastitog novca i koji je to pravo koristio. Opisuju se četiri groša Nikole III. Zrinskog do sada neobjavljena u stručnoj literaturi.

Nikola III. Zrinski rođen je vjerovatno oko 1488. godine, makar se najčešće spominje 1493. kao godina njegova rođenja. Roditelji su mu bili Petar II. Zrinski (rođen 1435., a poginuo u krbavskoj bitci 9. rujna 1493.) i Helena, kći kneza Grgura Blagajskog. Kako je i priličilo visokom aristokratu toga vremena, dobro je odgojen, govorio je latinski i njemački, vjerojatno mađarski, pisao je latinicom i glagoljicom, možda i bosančicom. Imao je smisla za politiku, ali i gospodarske i novčarske poslove. Oženio se 1509. godine Helenom, sestrom Ivana Torkvata Karlovića, kasnijeg hrvatskoga bana. S Helenom je dobio petero djece, tri sina i dvije kćeri, od kojih je najpoznatiji Nikola IV., junak sigetske bitke. Nikola III. Zrinski umro je početkom 1534. godine vjerojatno u svom središtu Zrinu. Pokopan je u obiteljskoj grobnici u crkvi Sv. Margarete (ili Marije Magdalene) u sklopu franjevačkog samostana ispod Zrina.

Nikola III. Zrinski bio je vlasnik bogatih rudnika srebra u okolici Gvozdanskog, a kao i mnogi drugi velikaši dobio je od cara pravo kovanja vlastitog novca. Jedan je od rijetkih hrvatskih velikaša koji je to pravo i koristio. Kralj je odredio po kojim točno uvjetima može kovati novac, koje nominale, koje finoće srebra, koje sve zaposlenike mora imati kovnica. Prvi novac koji je kovao bio je denar iz 1526. po uzoru na ugarske denare, ali se ispod madone nalazio grb Zrinskih. Za vladavine Ludovika II. kovao je samo denare po uzoru na ugarske denare.

Ludovik II. poginuo je u bitci na Mohačkom polju 29. kolovoza 1526. Hrvatski Sabor u Cetinu 1. siječnja 1527. izabrao je za hrvatskog kralja Ferdinanda Austrijskog, a njegovu ženu Anu, sestru pokojnog hrvatsko-ugarskog kralja Ludovika II. za hrvatsku kraljicu. Nakon Mohačke bitke, Ferdinand je trebao velike količine novca. Te 1527. godine Zrinski je u Gvozdanskom kovao dvije vrste novca: groše (bez godine, s godinom ispod poprsja i s godinom s obje strane poprsja) i široke groše. Na aversu je prikazan portret Nikole, s podužom kosom, brcima i širokom, koso nataknutim baretom. Uokolo teče geslo Zrinskog: DOMINVS ADIVTOR ET PROTECTOR MEVS (Gospodin je pomagač i zaštitnik moj). Na reversu je u polju raskošno izvedeni štit s grbom Zrinskih, ispod kacige sa zmajem i bogatim plaštem. Uokolo natpis: MONETA NICOLAI COMIT(is) ZR(iniensis), (novac Nikole grofa Zrinskog).

Danas su groši Nikole III. Zrinskog rijetki i u najvećim muzejskim zbirnama; bečkoj, budimpeštanskoj, osječkoj i zagrebačkoj. U najboljem do sada napisanom djelu o novcima Zrinskih, dr. Ivana Mirnika, „Srebra Nikole Zrinskog“, pobrojeno je

ukupno 17 groša - 3 groša bez godine, 7 groševa s godinom ispod poprsja, te 7 groševa s godinom s obje strane poprsja.

U nastavku ću obraditi četiri groša, od kojih su tri neobjavljena, a jedan je bio nekada u zbirci princa Ernsta od Windischgrätza.

Av: DOMINVS · ADIV · ET · PROTECT · MEVS *

Rv: MONETA · NICOLAI · COMITI · ZR ·

Groš bez godine, 2,30 g

Av: DOMINVS · ADIV · ET · PROTECT · MEVS x

Rv: MONETA · NICOLAI · COMITI · ZRINI ·

Groš s godinom ispod poprsja, 2,66 g, slova Z i N pisana su obrnuto

Av.: DOMINVS · ADIV ET · PROTECT · MEVS X 1527

Rv.: MONETA · NICOLAI · COMITI · ZRI

Groš s godinom 1527 ispod poprsja, 3,07 g; nekada u zbirci Ernsta von Windischgrätza¹

Av.: DOMINVS * ADIV * ET * PROTEC * MEVS ::

Rv.: MONETA * NICOLAI * COMITS * ZR

Groš s godinom 1527 lijevo i desno od poprsja, 2,14 g, nekada u zbirci Cvetko.

¹ Objavljen u Eduard Fiala, Collection Ernst Prinz zu Windisch-Grätz, 1. Band, Prag, 1895., str. 68., br. 954. tabla IV. br. 7.

Literatura :

Dolenec Irislav, Hrvatska numizmatika, Zagreb, 1993.

Fiala Eduard, Collection Ernst Prinz zu Windisch-Grätz, 1. Band, Prag, 1895.

Göricke-Lukić Hermine, Novac Nikole Zrinskog u Muzeju Slavonije u Osijeku, Numizmatičke vijesti, br. 48., Zagreb, 1995.

Gotić, Mađar, Uroda; Varvaria / Breberium / Bribir - razotkrivanje slojeva, katalog izložbe, Zagreb, 2019.

Mimica Bože, Numizmatika na povijesnom tlu Hrvatske, Rijeka, 1992.

Mirnik Ivan, Srebra Nikole Zrinskog, Zagreb, 1992.

Rengjeo Ivan, Kovnica Nikole III. Zrinskog u Gvozdanskom, Numizmatičke vijesti, br. 15./16., Zagreb, 1961.

SUMMARY

CONTRIBUTION TO THE STUDY OF COINS ISSUED BY NIKOLA III ZRINSKI

The article gives a short biography of Nikola III Zrinski, one of the few Croatian magnates who was granted the privilege of minting his own coins, and who made use of this right. It describes four *groschen* of Nikola III Zrinski, previously unpublished in professional literature.